

เหตุผลโทษในคดีอาญากรณีผู้หญิงถูกกระทำความรุนแรง
ในครอบครัวกระทำผิด: การศึกษาเปรียบเทียบ
กฎหมายไทยและอังกฤษ
Partial Defenses of Criminal Cases: Case Study of
Battered Woman Syndrome Comparing English and Thai Law

ปวีณี ไพรทอง¹

99, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, หมู่ 9 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000,
เมลล์ติดต่อ: Pawineep@nu.ac.th

Pawinee Praithong²

99, Faculty of Law, Naresuan University, Moo 9, Thapho Tambon, Mueang District,
Phitsanulok Province, 65000, E-mail: Pawineep@nu.ac.th

บทคัดย่อ

ประเทศไทยพบคดีหญิงฆ่าสามีอันเนื่องมาจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัว อยู่บ่อยครั้ง โดยแต่ละคดีภรรยา มักอ้างถึงความเครียดที่ถูกสามีทำร้ายเป็นระยะเวลานานจึงตอบโต้ด้วยความรุนแรงดังกล่าว เมื่อถึงชั้นพิจารณาคดี บางคดีต่อสู้ด้วยเหตุป้องกันตัวหรือบันดาลโทสะตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 และ 72 ตามลำดับ ซึ่งการพิเคราะห์นั้น เป็นการตีความตามหลักกฎหมายว่าด้วยการป้องกันตัวหรือบันดาลโทสะโดยมิได้ยกความเครียดสะสมของผู้หญิงเป็นประเด็นประกอบ ในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย แคนาดา อังกฤษ เรียกลักษณะอาการดังกล่าวของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายโดยสามีจนเกิดความบกร่องทางจิตใจว่า Battered Woman Syndrome (BWS) บางคดีในต่างประเทศภรรยาฆ่าสามีอาจยกอาการ BWS ต่อสู้เพื่อเป็นเหตุผลโทษได้ โดยประเทศอังกฤษมีหลายคดีที่ยอมรับอาการ BWS เป็นข้อต่อสู้ในคดีลักษณะดังกล่าวเพื่อลดโทษโดยอาจเป็น การป้องกันตัว หรือไม่สามารถควบคุมตนเองได้ (บันดาลโทสะ) หรือ ขอลดหย่อนความรับผิด

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศอังกฤษแล้วพบว่ามีความแตกต่างกันในหลายส่วนทั้งนิติวิธี โครงสร้างความรับผิดอาญา การต่อสู้เพื่อขอลดโทษทั้งหลักการป้องกัน

¹ อาจารย์ประจำ

² Lecturer.

ตัวหรือบันดลโทษะ แต่เมื่อวิเคราะห์แล้วหากประเทศไทยจะปรับปรุงกฎหมายในเรื่องนี้อาจเป็นการตีความขยายการบันดลโทษะ ตามมาตรา 72 ให้ครอบคลุมอาการผู้หญิงถูกทำร้ายจากสามีเป็นระยะเวลาานสะสม ที่ประเทศอังกฤษเรียกว่า cumulative provocation เพื่ออำนวยความสะดวกธรรมกับคดีและพัฒนากฎหมายให้ทัดเทียมอารยะประเทศ

คำสำคัญ: หญิงฆ่าสามี ข้อต่อสู้จำเลย บันดลโทษะ ป้องกันตัว

Abstract

Nowadays, many cases of women killing her husbands because of domestic violence have been found. In each case, the wife often claimed that she was stressed caused by the abusive husband for a long time. At a court trial, she defended with self-defense or provocation under the Thai Criminal Law Article 68 and 72 respectively, but stress symptom has never been considered in the case. Many countries, such as USA, Australia, Canada and England, medically call such symptom themselves 'Battered Woman Syndrome' (BWS). There are cases where these women defended herself with BWS. In England, BWS has been accepted as a criminal partial defense of the defendants killing husbands. It could be self-defense, loss of self-control (provocation) or diminished responsibility.

After comparing the Thai law and English law regarding BWS, there are several differences such as legal system, legal methods, criminal law structure, self-defense and provocation. Even though they are incompatible and inapplicable, the author suggested that Thai law should reconsider the broad interpretation of the provocation under article 72 to cover cumulative provocation according to BWS as English law.

Keywords: Woman Who Killed, Criminal Defense, Provocation, Self-Defense

1. บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา (Research Background and rationale)

ปัจจุบัน มีคดีเกี่ยวกับภรรยาทำร้ายหรือฆ่าสามีเป็นจำนวนมากและคดีเหล่านี้มักได้รับความสนใจจากทั้งนักสิทธิสตรี สื่อมวลชนและประชาชน บางคดีเกิดจากการทะเลาะและบางคดีเกิดจากการถูกทำร้ายร่างกายหรือคำทอจากผู้เป็นสามีเป็นระยะเวลานาน ทำให้เกิดความเครียดสะสมจนถึงจุดหนึ่งที่ผู้หญิงเหล่านั้นก่ออาชญากรรมร้ายแรงกับสามีในบางรายอาจรุนแรงถึงชีวิต ตัวอย่าง คดีหนึ่ง ปี พ.ศ. 2552 ผู้หญิงรายหนึ่งอายุ 22 ปี มีบุตรสาวอายุ 7 ขวบ ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวภายหลังการแต่งงานตั้งแต่อายุ 14 ปี ต่อมาถูกสามีทำร้ายทุบตีมาตลอดเป็นเวลา 6 ปี ครั้งหนึ่งถูกเตะที่ใบหน้าจนเขียวและฟันหัก วันเกิดเหตุสามีเมากลับมา เธอจึงบ่น สามีไม่พอใจจึงทำร้ายทุบตี ขณะนั้นเห็นมีดอยู่ใกล้มือจึงคว้ามาแทงสามีจนเสียชีวิต อีกคดีหนึ่ง ผู้หญิงคนหนึ่งมีลูก 4 คน สามีติดเหล้าและเมากลับมา เธอและลูกมักจะถูกทุบตีทำร้ายจนต้องหลบไปพักบ้านญาติ วันเกิดเหตุสามีจะออกไปดื่มเหล้า ผู้หญิงกลัวว่าถ้าสามีเมากลับมาจะถูกทำร้ายทุบตีอีก ขณะเธอเห็นสามีหลับอยู่ จึงใช้สันขว้าฟาดต้นคอ โดยตั้งใจเพียงให้สลบ แต่สามีกลับเสียชีวิต และอีกคดีหนึ่งที่เป็นที่น่าสนใจ คือ คดีแพทย์หญิงนิริวดี ภูเจริญยศ ซึ่งถูกอัยการสั่งฟ้องในข้อหาช่วยกันฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ซึ่งผู้เสียชีวิตเป็นสามีของแพทย์หญิงผู้มีชื่อเสียงคือ นายจักรกฤษณ์ พินิชย์ผาติกรรม ซึ่งจากข้อมูลมูลเหตุจูงใจในการฆ่าสามีของแพทย์หญิงอาจเกิดจากการถูกนายจักรกฤษณ์ทำร้ายร่างกายบ่อยครั้ง บ้างใช้ความรุนแรง บ้างใช้สายไฟรัดคอ และก่อนเกิดเหตุแพทย์หญิงนั้นถึงกับแท้งลูก

เหตุใดที่ผู้หญิงเหล่านั้นก่ออาชญากรรมร้ายแรงเช่นนั้นได้ หากมองในแง่จิตวิทยา อาการที่สร้างความเครียดสะสมของผู้หญิงอันเนื่องมาจากถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวครั้งแล้วครั้งเล่า จะเรียกว่า อาการ “Battered Woman Syndrome” หรือ “BWS” เป็นอาการบกพร่องทางจิตประเภทหนึ่งที่มีผลต่ออารมณ์ทำให้เกิดการซึมเศร้าถึงขนาดทำให้มีแนวโน้มก่อให้เกิดการกระทำความรุนแรง เช่น ฆ่าตัวตาย ทำร้ายตนเองและผู้อื่น เป็นต้น ในบางประเทศที่มีระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ มีการสืบพยานผู้เชี่ยวชาญประกอบการพิจารณาเพื่อชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงที่ได้รับการทำร้ายจากสามีเป็นเวลานานมีอาการบกพร่องทางจิต เรียกว่า BWS โดยแสดงให้เห็นลักษณะลูกขุนพิจารณาว่า จำเลยมีความผิดตามฟ้องหรือไม่ (guilty or not guilty) หรือในบางประเทศอาจใช้เป็นเหตุผลโทษได้

ในประเทศอังกฤษนั้น ซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่มีระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ (common Law) อาการ “Battered Woman Syndrome” หรือ “BWS” เป็นอาการที่จำเลยยกขึ้นมาต่อสู้เพื่อลดโทษ (partial defense) ทั้งนี้การต่อสู้จะใช้เอกสารทางการแพทย์เป็นเครื่องมือ (medical evidence) ในการยืนยันว่าจำเลยมีความบกพร่องทางด้านการตัดสินใจ

การกระทำ (personality disorder) ในคดีหนึ่ง Regina v Thornton ภรรยาได้ฆ่าสามีที่ติดเหล้า และทำร้ายร่างกายเธอเป็นประจำ โดยวันเกิดเหตุ เธอถูกทุบตีและด่าทอ เธอจึงใช้มีดปกผลไม้แทงเข้าที่ช่องท้องจนสามีถึงแก่ความตาย ในคดีนี้ เธอต่อสู้ขอลดโทษด้วยเรื่องบันดาลโทสะ (provocation) ทำให้เธอสูญเสียการควบคุมทางด้านอารมณ์และจิตใจ (loss of control) อันเนื่องมาจากอาการบกพร่องทางจิตซึ่งก็คือ BWS นั่นเอง

ประเทศไทยหากมองในแง่กฎหมายแล้ว กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของผู้หญิงที่ก่อความรุนแรงกับสามี มีหลายหลักกฎหมายด้วยกัน เช่น การป้องกันตัวและบันดาลโทสะ เป็นต้น ซึ่งการป้องกันตัว จะเป็นกรณีไม่มีความผิดและไม่ต้องรับโทษ และ การบันดาลโทสะ เป็นการต่อสู้ของฝ่ายจำเลยเพื่อให้ได้รับโทษน้อยลง แต่อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเรื่องการบันดาลโทสะ ยังแคบอยู่มาก ทำให้กรณี BWS ไม่สามารถหยิบยกขึ้นมาปรับใช้เป็นข้อต่อสู้บันดาลโทสะได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าปัญหาดังกล่าวควรหยิบยกขึ้นมาศึกษา โดยผู้วิจัยจะศึกษาดูอย่างการพิจารณากรณี BWS ในประเทศอังกฤษ เนื่องจากประเทศอังกฤษมีประวัติและพัฒนาการของกฎหมายในเรื่องนี้และมี case study ที่น่าสนใจมากมายที่สามารถนำศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อให้ทราบถึงเหตุผลโทษในคดีอาญาของประเทศประเทศอังกฤษ กรณีผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวกระทำ ความผิด
- 2) เพื่อศึกษาถึงความเหมาะสมเหตุผลโทษในคดีอาญาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอังกฤษ กรณีผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวกระทำ ความผิด
- 3) เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย เกี่ยวกับ เหตุลดโทษในคดีอาญา กรณีผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวกระทำ ความผิด

1.3 คำถามของงานวิจัย (Research question)

ประเทศอังกฤษมีแนวทางการใช้อาการ Battered Woman Syndrome หรือ BWS เป็นข้อต่อสู้ในคดีที่หญิงฆ่าสามีอย่างไร มีความแตกต่างกับประเทศไทยอย่างไร และอาจนำมาปรับใช้กับประเทศไทยได้หรือไม่

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยจำกัดการศึกษาเฉพาะผู้หญิงที่เป็นภรรยาและฆ่าสามีด้วยอาการ Battered Woman Syndrome และนำอาการนั้นเป็นข้อต่อสู้ในคดีอาญาเปรียบเทียบกับประเทศไทยกับประเทศอังกฤษเท่านั้น ไม่ศึกษาการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวกับบุคคลอื่น เช่น บุตรหรือผู้ที่มีความสัมพันธ์พิเศษเดียวกัน

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยจะเป็นการวิจัยเอกสารเป็นหลักในการดำเนินงานวิจัย โดยการศึกษาค้นคว้า และ รวบรวม เอกสารทั้งปฐมภูมิ เช่น กฎหมายต่างๆ และ ทุติยภูมิ เช่น หนังสือ บทความ งานวิจัย ของประเทศอังกฤษและของประเทศไทย

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับ

- 1) ทราบถึงเหตุผลโทษในคดีอาญาของประเทศประเทศอังกฤษ กรณีผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวกระทำคามผิด
- 2) ทราบถึงความเหมาะสมเหตุผลโทษในคดีอาญาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับ ประเทศอังกฤษ กรณีผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวกระทำคามผิด
- 3) แนวทางการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย เกี่ยวกับ เหตุผลโทษในคดีอาญา กรณี ผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวกระทำคามผิด

2. ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอาการ Battered Woman Syndrome และผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรง ในครอบครัวกระทำคามผิด

2.1 ความหมายของผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว (Battered Woman Syndrome)

“Battered Woman Syndrome” เป็นคำที่เกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1970-1980 ซึ่งเกิดจากความสนใจของนักวิชาการชาวอเมริกันในการทำวิจัยที่เกี่ยวกับจิตวิทยากรณีเหยื่อที่ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว (Victims’ domestic violence)³ และต่อมาเกิดจากการต่อสู้คดีในทางกฎหมายของผู้หญิงที่ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวหรือถูกทำร้ายเป็นระยะเวลานานและขาดกรรมสามีในประเทศอังกฤษ⁴ โดย “Battered Woman Syndrome” หรือ BWS เป็นคำที่ใช้ในการต่อสู้ของจำเลยในคดีซึ่งมีหลักฐานสนับสนุนทางการแพทย์ว่าอาการดังกล่าวเป็นอาการผิดปกติทางจิตของจำเลยซึ่งในทางกฎหมายได้นำไปเป็นข้อต่อสู้เพื่อลดโทษ ดังนั้น ศัพท์คำว่า “Battered Woman Syndrome” หรือ BWS จึงเป็นคำที่ใช้อย่างเป็นทางการ

³ Lenore E. Walker, Rachel I. Duros and Allison Tome, "The Battered Woman Syndrome," last modified n.d., accessed November 10, 2015, http://www.cavis.es/sitio/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=147&Itemid=4610

⁴ R v Ahluwalia (1993) 96 Cr App R 133.

ทั้งทางด้านการแพทย์และทางด้านกฎหมาย ในขณะที่นักวิชาการบางท่านใช้คำว่า Battered Wife Syndrome หรือ Battered Person Syndrome ที่มีความหมายในลักษณะเดียวกัน

ในทางการแพทย์ เกณฑ์การวินิจฉัยโรคขององค์การอนามัยโลก ก่อนปี ค.ศ. 2015 ได้กำหนดอาการ “Battered Woman Syndrome” หรือ BWS ใน ICD9 code 995.81⁵ โดยระบุความหมายที่ใช้กับอาการดังกล่าวกว้างกว่าความหมายที่ใช้ในทางกฎหมายคือ Battered Spouse Syndrome ต่อมาในปี ค.ศ. 2015 ได้มีการจัดกลุ่ม (Classified) ของผู้ที่มีอาการผิดปกติจากเหตุการณ์ทำร้ายร่างกายขององค์การอนามัยโลกเพื่อเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยโรคฉบับล่าสุดคือ ICD-10 T74.1 ได้จัดอาการบุคคลที่ถูกทำร้ายร่างกายนี้อยู่ในกลุ่ม Battered Spouse Syndrome ซึ่งมีความหมายครอบคลุมถึงคู่สมรสทั้งชายและหญิงและเมื่อพิจารณาจากคำที่กฎหมายใช้เป็นข้อต่อสู้ใน “Battered Woman Syndrome” หรือ BWS เป็นคำที่มีความหมายแคบกว่ากล่าวคือจำกัดเฉพาะผู้หญิงหรือภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายเท่านั้น ดังนั้น ในวิจัยนี้จึงใช้คำว่า “Battered Woman Syndrome” หรือ BWS ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบในทางกฎหมาย

ในประเทศไทยนั้นมิใช่ให้ความหมายของคำว่า “Battered Woman Syndrome” คือ⁶ สภาวะความตึงเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังการถูกทารุณกรรม การที่ผู้หญิงที่เป็นภรรยาถูกสามีทำร้ายซ้ำแล้วซ้ำเล่า อาจก่อให้เกิดอาการที่เรียกว่า “Battered Woman Syndrome» ซึ่ง เป็นสภาวะ ความตึงเครียดที่เกิดขึ้นภายหลังที่ถูกทารุณกรรม นอกจากนี้กรมสุขภาพจิตได้ให้ความสำคัญและให้ความช่วยเหลือผู้หญิงที่มีอาการ BWS โดยมีการวินิจฉัยในทางด้านจิตเวชถึงอาการผิดปกติทางจิต โดยมีเกณฑ์การพิจารณา สภาวะสะท้อนขวัญหลังเหตุการณ์รุนแรง: Post-traumatic Stress Disorder (PTSD)⁷

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวกระทำ ความผิด

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงที่ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวหรือภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายมาเป็นระยะเวลานานจนกระทั่งลุกขึ้นมาตอบโต้สามีด้วยความรุนแรงถึงขนาดฆ่าสามีในบางรายนั้นย่อมเกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง การศึกษาถึงมูลเหตุจูงใจของพฤติกรรม

⁵ Practice Management Information Corporation, *Icd-9-Cm: International Classification of Diseases, 9th Revision; Clinical Modification*, 6th ed. (Los Angeles, CA Practice Management Information Corporation (PMIC), 2006).

⁶ พวงทอง เครือมั่งกร และคณะ, *บทเรียนชีวิตคู่* (กรุงเทพฯ: โครงการสภาวะผู้หญิง มูลนิธิผู้หญิง, 2554), 42.

⁷ กรมสุขภาพจิต, "บทความด้านสุขภาพจิตและจิตเวช “เกณฑ์การวินิจฉัย สภาวะสะท้อนขวัญหลังเหตุการณ์รุนแรง: Posttraumatic Stress Disorder (Ptds),” แก๊ซครั้งล่าสุด 2547, สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2558, <http://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=915>

ดังกล่าวอาจให้วิเคราะห์ถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่ให้ผู้หญิงเหล่านั้นก่อความรุนแรง ซึ่งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่นำศึกษาได้แก่ ทฤษฎีอาชญาวิทยา ทฤษฎีทางด้านจิตวิทยา ทฤษฎีสตรีนิยม และทฤษฎีทางด้านสังคมวิทยา

2.1.1 ทฤษฎีอาชญาวิทยา

ทฤษฎีอาชญาวิทยาเป็นการศึกษาถึงสาเหตุของการกระทำความผิดของอาชญากร โดยผู้หญิงที่ถูกสามีกระทำความรุนแรงในครอบครัวแล้วกระทำความผิดอาญาร้ายแรง เช่น ฆ่าสามี ทฤษฎีที่อาจนำมาอธิบายได้คือ

1) ทฤษฎีพันธะทางสังคม ของทราวิช เฮอร์ชี่^๘ (Hirchi's Social Bonding Theory) เฮอร์ชี่ได้นำเสนอทฤษฎีควบคุมโดยมีเนื้อหาสำคัญเกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีความผูกพันกับองค์กร หรือ กลุ่มคนในสังคม ซึ่งได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และเพื่อนฝูง มักจะมีแนวโน้มที่ไม่ประกอบอาชญากรรม หากนำมาวิเคราะห์กับอาการ BWS ทฤษฎีนี้เป็นการอธิบายอาการของภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายแต่ไม่กล้าหรือไม่ดำเนินคดีกับสามีอันสืบเนื่องมาจากค่านิยมของคนในสังคมที่มีค่านิยมในการอดทนในชีวิตครอบครัว โดยเฉพาะสังคมไทยที่ผู้หญิงมักจะต้องเป็นฝ่ายยอมสามีที่เปรียบเป็นเสมือนช้างเท้าหน้า ในบางครอบครัวที่ผู้หญิงถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจเป็นเวลานานจำเป็นต้องทนเก็บความรู้สึกเครียดกับความตึงเครียดดังกล่าวเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และทำให้สะสมจนกระทั่งถึงจุดหนึ่งที่ไม่อาจเก็บอีกต่อไปได้และสุดท้ายแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่กระทำความผิดอาญาต่อสามี

2.1.2 ทฤษฎีด้านจิตวิทยา

ศึกษาทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ของ Sigmund Freud ประสาทแพทย์ชาวออสเตรีย^๙ ผู้เป็นที่รู้จักในฐานะบิดาแห่งจิตวิเคราะห์ Freud เชื่อว่าพฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์ มีแรงจูงใจมาจาก จิตไร้สำนึก ซึ่งมักจะผลักดันออกมาในรูปความฝัน ทฤษฎีจิตวิเคราะห์เป็นการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ที่สัมพันธ์กับ id ego และ super ego การอธิบายของ Sigmund Freud อาจเข้ากับกรณีของอาการ BWS ได้เป็นอย่างดีในระดับหนึ่งเนื่องจากเมื่อผู้หญิงถูกทำร้ายแม้ว่าอยากตอบโต้แต่ Super ego หรือระดับความยับยั้งชั่งใจกด id มิให้กระทำด้วยข้อจำกัดต่างๆ แต่เมื่อวันหนึ่งถูกกระทำซ้ำแล้วซ้ำเล่าทำให้ผู้หญิงเกิดความเครียดสะสมจนนำไปสู่สภาวะความบกพร่องทางด้านจิตใจและบุคลิกภาพ (mental illness) และความบกพร่องทางอารมณ์ (emotional disorder) จนกระทั่ง Super ego ไม่สามารถกด id ได้อีกต่อไป และพฤติกรรมการแสดง

^๘ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *ทฤษฎีอาชญาวิทยา* (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เวลด์เทรด ประเทศไทย, 2555), 35.

^๙ มนทิพย์ จิตสว่าง, "เอกสารประกอบการสอน อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," แก้วไขครั้งล่าสุด ม.ป.ป., สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม, 2558, <http://www.polsci.chula.ac.th/sumonthip/buscri-reason.htm>

รุนแรงตาม สัตถุชาติญาณจึงเกิดขึ้นและเป็นสิ่งผิดกฎหมาย

2.1.3 ทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist)

จากทฤษฎีสตรีนิยม¹⁰ ที่ผู้หญิงเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคมมากขึ้นรวมทั้งการตั้งข้อต่อผู้กระทำความผิด BWS ในคดีอาญาที่ภรรยาถูกสามีทำร้ายและฆ่าสามีในประเทศอังกฤษ และข้อต่อผู้ตั้งกล่าวศาลรับฟังในที่สุด นอกจากนี้ในประเทศอังกฤษแล้ว ในประเทศอื่นก็ยอมรับข้อต่อผู้ BWS ในคดีที่มีลักษณะเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามมีการวิพากษ์วิจารณ์การต่อผู้ด้วยเหตุ BWS เนื่องจากอคติของเพศและประเด็นทางกฎหมายซึ่งจะกล่าวในภายหลัง

2.1.4 ทฤษฎีทางด้านสังคมวิทยา

โดยสรุปแล้วความรุนแรงที่เกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของมนุษย์ที่เลือกที่จะเป็นเช่นไรประกอบกับสิ่งแวดล้อมที่ได้คลุกคลี เช่น ครอบครัว เพื่อนฝูง เป็นต้น เมื่อเห็นพฤติกรรมใดจนเคยชินผู้ที่อยู่ในสังคมแวดล้อมเช่นนั้นย่อมเห็นพฤติกรรมนั้นเป็นทางออก การใช้ความรุนแรงก็เช่นกันเมื่อเด็กเห็นพ่อแม่ทะเลาะกันเด็กจะทำการเรียนรู้เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว เมื่อเด็กโตขึ้นเด็กจึงอาจใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความตึงเครียดภายในครอบครัว เป็นต้น

3. บทกฎหมายและเหตุผลโทษในคดีอาญาตามกฎหมายอังกฤษและไทย กรณีผู้หญิงถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวกระทำความผิด

3.1 Battered Woman Syndrome ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ในต่างประเทศการยกข้อต่อผู้ทางกฎหมายด้วยอาการ Battered Woman Syndrome นี้จะเรียกว่า Battered Woman Defense ซึ่งหมายถึงข้อต่อของผู้หญิงที่ถูกทำร้าย โดยข้อต่อผู้นี้ผู้หญิงที่กระทำความผิดอ้างว่าตนกระทำไปด้วยอาการเครียดสะสมเนื่องจากถูกอีกฝ่ายกระทำ ความรุนแรงเป็นเวลานาน หลายประเทศยอมรับ BWS เป็นข้อต่อผู้ในคดีฆาตกรรมฆ่าผู้อื่น โดยเจตนาซึ่งข้อต่อผู้ในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันบ้างเป็นเหตุผลโทษอันเนื่องมาจากการป้องกันตัวบ้าง บันดาลโทษบ้าง วิกลจริตบ้าง เป็นต้น

3.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาได้หยิบยกประเด็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวให้เป็นปัญหาสำคัญและพยายามที่จะให้ความช่วยเหลือผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายโดยศูนย์ให้ความช่วยเหลือ (Battered women's shelter) ได้เกิดขึ้นในช่วงกลางของ

¹⁰ ศิพร โกวิท, "เธอฆ่าสามี: Battered Woman Syndrome กับความรับผิดชอบอาญาตามกฎหมายไทย," แก้วไขครั้งล่าสุด 2556, สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม, 2558, <https://www.gotoknow.org/posts/521950>

ยุค 1970¹¹ และ เป็นที่มาของการตื่นตัวของความรุนแรงในครอบครัวที่ยกเป็นข้อต่อสู้ทางกฎหมายในเวลาต่อมา¹² นักจิตวิทยา Lenore Walker ได้เขียนหนังสือ “The Battered Woman” และตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1979 กล่าวถึงทฤษฎีที่ตั้งขึ้นจากข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยเกี่ยวกับผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวและอธิบายสาเหตุที่ผู้หญิงจำต้องทนอยู่ในความสัมพันธ์สถานะภาพสมรสและสาเหตุที่ผู้หญิงกลับฆ่าสามีผู้ทำร้ายร่างกายเธอเป็นเวลานานโดยได้อธิบายอาการ Battered Woman Syndrome ขึ้น และต่อมาเกิดคดีที่ยกอาการ BWS เป็นข้อต่อสู้ในคดีที่ภรรยาฆ่าสามีโดยข้อต่อสู้อาการ BWS แบ่งเป็น 2 กรณีคือ ป้องกันตัว (Self-defense) และบกพร่องทางจิตใจ (Insanity) **ตัวอย่างคดี Ibn-Tamas v. United States**¹³

3.1.2 ประเทศแคนาดา ประเทศแคนาดามีระบบกฎหมาย Common law และยอมรับฟังอาการ BWS เป็นในข้อต่อสู้ของจำเลยผู้ซึ่งเป็นภรรยาและฆ่าสามีผู้ทำร้ายร่างกายเป็นระยะเวลานาน **ตัวอย่างคดี Angelina Napolitano**¹⁴

3.1.3 ประเทศออสเตรเลีย กฎหมายออสเตรเลีย การป้องกันตัว (self-defense) หมายถึง ข้อต่อสู้ของจำเลยในคดีที่ผู้หญิงฆ่าผู้ทำร้ายเธอเพื่อป้องกันตนเองจากภยันตรายนั้น¹⁵ แต่การอ้างอาการ BWS เป็นการป้องกันตัวในออสเตรเลียนั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าใดนักในช่วงแรกเกิดขึ้นในคดี Kontinnen and Runjajic ((1991) 53 ACrimR 362 ต่อมาไม่นานมีการยกอาการ BWS เป็นข้อต่อสู้ในคดีหญิงฆ่าสามีในคดี **R v Hickey (unreported, NSW Sup Ct, Slattery AJ, 14 April 1992)**. ที่เมือง New South Wales โดยขอลดโทษอันเนื่องมาจากการกระทำไปโดยบันดาลโทสะ และการต่อสู้ประสบความสำเร็จ

3.2 กฎหมายอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับอาการ Battered Woman Syndrome

3.2.1 การให้ความหมายของคำว่า Battered Woman Syndrome ในประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษนั้นได้ให้ความหมายของอาการผู้หญิงหรือภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายหรือถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวตามนักจิตวิทยาชาวอเมริกันคือ Lenore

¹¹ Richard A. Berk, Phyllis J. Newton and Sarah Fenstermaker Berk, "What a Difference a Day Makes: An Empirical Study of the Impact of Shelters for Battered Women," *Journal of Marriage and Family* 48, no. 3 (1986): 481-490.

¹² Holly Maguigan, "Battered Women and Self-Defense: Myths and Misconceptions in Current Reform Proposals," *University of Pennsylvania Law Review* 140, no. 2 (1991): 379-487.

¹³ *Ibn-Tamas v. United States* 407 A. 2d 626 (D.C. 1979).

¹⁴ Mark Gollom, "5 Cases Using the Battered Woman Defense," last modified 2012, accessed March 15, 2015, <http://www.cbc.ca/news/canada/5-cases-using-the-battered-woman-defence-1.1221150>

¹⁵ *Osland v The Queen* [1998] HCA 75 (10 December 1998).

E. Walker ซึ่งอาจเรียกอาการนี้ว่า Battered Wife Syndrome อีกชื่อหนึ่ง ในด้านกฎหมายนั้น ในประเทศอังกฤษได้ยกอาการ Battered Woman Syndrome (BWS) ขึ้นเป็นข้อต่อสู้ของจำเลย ในคดีอาญากรณีผู้หญิงหรือภรรยาที่ถูกกระทำความรุนแรงโดยคู่ของเธอเป็นระยะเวลา นาน โดยเธอไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เนื่องจากจำต้องอยู่กับความสัมพันธ์นั้น¹⁶ และทำร้ายสามีหรือฆ่า แต่อย่างไรก็ตาม การยกอาการ BWS ขึ้นเป็นข้อต่อสู้ (Defense) ในแต่ละคดีแตกต่างกัน เช่น ป้องกันตนเอง (Self-defense) ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ (Loss of control) แต่เดิมเรียกว่า บันดาลโทสะ (Provocation) หรือเป็นเหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ (Diminish responsibility)

3.2.2 หลักกฎหมายอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ด้วยอาการ BWS

จากการศึกษาพบว่าผู้หญิงฆ่าสามีเนื่องจากความรุนแรงในครอบครัวต่อสู้คดีความ ด้วยเหตุ 3 ประการ คือ 1. การป้องกันตัว(Self-defense) 2. ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ (Loss of Control เดิมเรียกว่า provocation หรือบันดาลโทสะ) และ 3. เหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ (Diminished responsibility)

1) การป้องกันตัว(Self-defense) โดยสรุปหลักการของการป้องกันตนเอง (Self-defense) ในกฎหมายอังกฤษนั้นเกิดจากหลักกฎหมายจารีตประเพณีแต่จะมีความหมายที่จำกัดตามคดีที่ได้เกิดขึ้น และหลักการอีกส่วนหนึ่งเกิดจากการบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษร หลักการป้องกันตนเองของประเทศไทย อังกฤษ ได้แก่

1. ภัยอันตรายอันละเมิดต่อกฎหมาย
 2. เป็นการป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่น (จากคดี R v Rose ที่บุตรชายผู้เยาว์ใช้ปืนยิงบิดาเนื่องจากป้องกันมิให้ทำร้ายมารดา)
 3. การป้องกันสิทธิอาจเป็น ชีวิต หรือ การครอบครองทรัพย์สิน หรือ อสังหาริมทรัพย์ ก็ได้
 4. จะต้องไม่เกินกว่าเหตุ (not excessive) ตามหลักการได้สัดส่วน (proportionate)
- 2) ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ (Loss of Control) ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ หรือ Loss of control ได้บัญญัติไว้ใน sections 54 และ 55 ของ the Coroners and Justice Act 2009¹⁷ และใน Section 56 ได้บัญญัติให้ยกเลิกข้อต่อสู้ของจำเลยตามกฎหมายจารีตว่าด้วยการบันดาลโทสะ (defense of provocation) ซึ่งสามารถใช้กับฐานความผิดฆ่าผู้อื่นเท่านั้น หลักการ

¹⁶ Bronwyn F. Bartal, "The British Criminology Conferences: Selected Proceedings, Volume 1: Emerging Themes in Criminology," in *Papers from the British Criminology Conference*, ed. Jon Vagg and Tim Newburn (Loughborough: Loughborough University, 1995).; See end of file for copyright and other information.

¹⁷ A.P. Simester et al., *Simester and Sullivan's Criminal Law: Theory and Doctrine*, 4th ed. (Oxford: Hart Publishing, 2010), 396.

“ไม่สามารถควบคุมตนเองได้” (Loss of Control) นี้ จะต้องกระทำความผิดโดยเจตนา แต่เนื่องจากไม่สามารถควบคุมตนเองได้

1. จะต้องเป็นเหตุที่สมควร (a qualifying trigger)
2. เหตุนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลโดยทั่วไปอาจกระทำเช่นนั้นเช่นกัน

ในสถานการณ์เดียวกัน¹⁸ (it must be that a “normal” person might also have lost control in the circumstances)

3. การกระทำจะต้องเกิดในขณะนั้น (Sudden) จะต้องไม่ใช่เป็นการแก้แค้น

แต่เดิมก่อนการปรับปรุงกฎหมายในปี ค.ศ. 2009 นั้นหลักกฎหมายจารีต (common law) ว่าด้วยข้อต่อสู้อันดาโรทสะ (provocation) ใช้เป็นข้อต่อสู้อันดาโรทสะในความผิดฐานฆ่าคนตาย (murder) หากข้อต่อสู้อันดาโรทสะนั้นฟังขึ้นจะได้รับการลดโทษเป็นฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (manslaughter) โดยได้บัญญัติไว้ใน Homicide Act 1957 section 3

อันดาโรทสะ (Provocation)¹⁹ หมายถึง การกระทำอันดาโรทสะไม่ว่าด้วยการปลุกเร้า กระตุ้น ทำให้เกิด เป็นสาเหตุ หรือเป็นชนวน ที่ผู้ยั่วโทสะได้กระทำต่ออีกฝ่าย²⁰ เหตุผลที่กฎหมายประเทศอังกฤษก่อนปี ค.ศ. 2009 รับฟังการอันดาโรทสะเป็นเหตุลดโทษในคดีฆาตกรรม (murder) เท่านั้น เนื่องจาก ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (murder) มีบทลงโทษตายตัวคือ ประหารชีวิต ซึ่งปัจจุบันลดลงเหลือจำคุกตลอดชีวิต²¹ ส่วนความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (manslaughter) ศาลจะใช้ดุลพินิจลงโทษเพียงใดก็ได้ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี หากคดีไม่รุนแรงมากมักจะลงโทษจำคุกประมาณ 3-5 ปี โดยประมาณ²²

Homicide Act 1957 section 3 ในคดีฆาตกรรมที่มีหลักฐานชัดเจน คณะลูกขุนทำการพิจารณาหลักฐานเหล่านั้นประกอบการพิจารณาความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ได้แก่ ผู้ถูกกล่าวหาถูกยั่วยู่ให้โกรธ ไม่ว่าจะโดยการกระทำ หรือด้วยคำพูด หรือทั้งสองประการทำให้ **สูญเสียการควบคุมตนเอง** ปัญหาที่ว่ากรดยั่วยู่ให้กระทำเช่นนั้นเพียงพอที่จะทำให้วิญญูชน (reasonable man) กระทำการดังที่ผู้ถูกกล่าวหากระทำหรือไม่นั้นจะต้องปล่อยให้คณะลูกขุนเป็นผู้ตัดสินในการตัดสินปัญหานั้น คณะลูกขุนจะต้องพิจารณาถึงทุก ๆ สิ่งทั้งที่เป็นการกระทำและคำพูดซึ่งตาม

¹⁸ Ibid., 397.

¹⁹ ปัจจุบันเป็นการต่อสู้อันดาโรทสะที่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ (loss of control) เริ่มใช้ตั้งแต่ ค.ศ. 2009 เป็นต้นมา

²⁰ Henry Campbell Black, Joseph R. Nolan and M.J. Connolly, *Black Dictionary of Law*, 5th ed. (St. Paul: West Pub. Co, 1979), 1103.

²¹ โทษประหารชีวิต ถูกยกเลิกโดย section 1 The Murder Act 1965.

²² G.L. Williams, *Criminal Law: The General Part* (London: Stevens & Sons, 1953), 524-525.

ผลที่เกิดขึ้น ในความเห็นของพวกเขาเป็นการตัดสินใจว่าวิญญูชนพึงจะกระทำเช่นนั้นหรือไม่²³

อย่างไรก็ดี ที่น่าสนใจคือ อาการผู้หญิงถูกทำร้ายจากสามีเป็นระยะเวลานานสะสมจัดเป็น **cumulative provocation** หรือ **Battered Woman Syndrome** ดังจะเห็นได้จากคดี **Thornton** และคดี **Ahluwalia** ทั้งสองคดีนี้เป็นการกระทำของจำเลยที่ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจมาเป็นเวลานานสั่งสมจนนำไปสู่การฆ่า แต่อย่างไรก็ดีจำเลยในคดีทั้งสองกระทำไปไม่ใช่ในขณะที่เลือดร้อน โดยศาลอุทธรณ์เห็นว่า cumulative provocation เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายการบันดาลโทสะจะต้องกระทำในขณะที่ถูกกระตุ้นเท่านั้น²⁴ ซึ่งในคดีต่อมาศาลรับฟัง **cumulative provocation** มากขึ้น

3) เหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ (Diminished responsibility)

เหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ(Diminished responsibility) เป็นหนึ่งในสามของการต่อสู้พิเศษของจำเลย (special defenses) แยกต่างหากจากข้อหาฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (murder) ซึ่งเหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ(Diminished responsibility) นี้เดิมได้บัญญัติไว้ใน The Homicide Act 1957²⁵ ที่ภายหลังมีการปรับปรุงกฎหมายและในบัญญัติไว้ใน The Coroners and Justice Act 2009²⁶. โดยจำเลยจะยกเหตุของตนขึ้นต่อสู้ในคดีว่าเป็น เหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ(Diminished responsibility) และหากคณะลูกขุนรับฟังแล้วจำเลยจะได้รับการลดหย่อนโทษจาก ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Murder) หรือ ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (Manslaughter)²⁷ ลักษณะของเหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ (Diminished responsibility) เป็นอาการที่มีความผิดปกติของจิตใจ “an abnormality of mind”²⁸ แต่ไม่ถึงกับวิกลจริต (Insanity) เหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ(Diminished responsibility) มีหลักเกณฑ์²⁹ ในการรับฟังว่าจำเลยจะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่า ความผิดปกติของจิตใจนั้นเป็นสาเหตุมาจากอาการทางจิต (a recognized medical condition)สามารถพิสูจน์ได้ว่าการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของจำเลยเกิดจากอาการบกพร่องทางจิตนั้น ซึ่งต้องเป็นความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา (Medical evidence) เปรียบเทียบกับคนทั่วไป (Reasonable man)

²³ R. Card, P. A. Jones and R. Cross, *Criminal Law*, 13th ed. (London: Butterworths, 1995), 210-211.

²⁴ Simester et al., *Simester and Sullivan's Criminal Law: Theory and Doctrine*, 342.

²⁵ The Homicide Act 1957 Section 2.

²⁶ The Coroners and Justice Act 2009 Section 52.

²⁷ "Voluntary Manslaughter - Diminished Responsibility," last modified n.d., accessed September 23, 2015. <http://e-lawresources.co.uk/Diminished-responsibility.php>

²⁸ "an abnormality of mind" เป็นคำที่บัญญัติใน The Homicide Act 1957 Section 2 ปัจจุบันเปลี่ยนใช้คำว่า "Diminished responsibility" แทนบัญญัติใน The Coroners and Justice Act 2009 Section 52.

²⁹ The Coroners and Justice Act 2009 Section 52.

3.2.3 ฐานความผิดอาญาในประเทศอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับ Battered Woman Syndrome

ประเทศอังกฤษแบ่งฐานความผิดที่เกี่ยวข้องกับชีวิตไว้แตกต่างจากประเทศไทย ฐานความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับ Battered Woman Syndrome หรือผู้หญิงที่ถูกทำร้ายมักถูกตั้งข้อกล่าวหาหรือดำเนินคดีเมื่อสามีถึงแก่ความตาย ได้แก่ “ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น (Homicide offenses)” โดยแบ่งเป็นกรณีคือ (1) ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Murder) (2) ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (Manslaughter)

1. ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Murder)³⁰

ความผิดฐาน ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Murder) เดิมมีโทษสถานเดียวคือประหารชีวิต ต่อมา เมื่อ พ.ศ. 2500 มีกฎหมายออกมา 1 ฉบับ คือ Homicide Act, 1957 แก้ไขโทษความผิดฐานฆ่าโดยเจตนา ลงเพียงจำคุกตลอดชีวิตเท่านั้น เว้นแต่ความผิดฐานฆ่าด้วยเหตุฉกรรจ์ (Capital Murder) จึงยังคงมีโทษประหารชีวิตอยู่ หลักเกณฑ์ความผิดฐานนี้คล้ายคลึงกับของประเทศไทย แตกต่างในข้อสำคัญ คือ ผู้ฆ่าจะต้องมีเจตนาชนิดที่เรียกว่า Malice aforethought และการตายจะต้องอยู่ในระยะเวลา 1 ปี กับ 1 วันนับตั้งแต่วันทำผิด มีข้อที่แตกต่างอีกอย่างหนึ่งคือ ผู้ตายจะต้องอยู่ใน King's หรือ Queen's Peace คือเป็นผู้ที่ได้รับการคุ้มครองจากพระเจ้าแผ่นดินของอังกฤษ ดังนั้นการฆ่าข้าศึกของอังกฤษในยามสงครามจึงไม่มีความผิดฐานฆ่าคน แต่การฆ่าเชลยศึกโดยไม่ชอบก็ดี และการที่คนอังกฤษฆ่าผู้อื่นนอกราชอาณาจักรอังกฤษก็ดี ก็ยังเป็นผิดฐานฆ่าคนตามกฎหมายอังกฤษและพิจารณาพิพากษาคดีในศาลอังกฤษได้อยู่

2. ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (Manslaughter)

แต่เดิมนั้นการทำให้อีกฝ่ายถึงแก่ความตายหากมิใช่ฆ่าโดยเจตนาแล้วให้ถือว่าเป็นฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (Manslaughter) ทั้งสิ้น แต่เนื่องจากปัจจุบันมีการปรับปรุงกฎหมายทำให้ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (Manslaughter) ชัดเจนยิ่งขึ้นแต่ยังคงมีความหมายกว้างอยู่³¹ โดยปัจจุบันแบ่งประเภทได้ดังนี้

2.1 Voluntary Manslaughter ได้แก่การฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนาแต่ไม่ถึงขั้นการประมาท ผู้กระทำได้กระทำไปอันเกิดจากสาเหตุซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประการ³² ได้แก่ **Loss of Control** หรือ **ไม่สามารถควบคุมตนเองได้** เป็นคำที่บัญญัติขึ้นใหม่ใช้แทนการ **บันดาลโทสะ (Provocation)** เหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ (Diminished responsibility) และ การฆ่าตัวตาย

³⁰ บัญญัติ สุชีวะ, "ความผิดฐานฆ่าคนตามกฎหมายอังกฤษ," แก้ไขครั้งล่าสุด 2551, สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม, 2558, <http://www.openbase.in.th/node/1962>

³¹ Simester et al., *Simester and Sullivan's Criminal Law: Theory and Doctrine*, 379.

³² Ibid., 380.

หมู่ (Suicide pact)

2.2 Involuntary Manslaughter หมายถึงการทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยไม่เจตนา (causing of the death of another person without intent to kill)³³

โดยสรุป การต่อสู้ของจำเลยที่ผ่านมาในอดีตของประเทศอังกฤษ คดีผู้หญิงฆ่าสามี มักจะถูกตั้งข้อหาในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (murder) และจำเลยในคดีมักต่อสู้ด้วยเหตุต่าง ๆ แตกต่างกันไปได้แก่ ป้องกันตนเอง (Self-defense) ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ (Loss of control) แต่เดิมเรียกว่าบันดาลโทสะ (Provocation) หรือเป็นเหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ (Diminish responsibility) หากการต่อสู้ของจำเลยประสบความสำเร็จจำเลยจะถูกเปลี่ยนข้อหาเป็นฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา ซึ่งความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (murder) มีบทลงโทษตายตัวคือประหารชีวิต ซึ่งปัจจุบันลดลงเหลือจำคุกตลอดชีวิต³⁴ ส่วนความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (manslaughter) ศาลจะใช้ดุลพินิจลงโทษเพียงใดก็ได้ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี หากคดีไม่รุนแรงมากนักจะลงโทษจำคุกประมาณ 3-5 ปี โดยประมาณ ถือว่าเป็นความแตกต่างอย่างมากของโทษจำเลย

3.2.4 ตัวอย่างคดี Battered Woman Syndrome ในประเทศอังกฤษ

ตัวอย่างคดีที่ 1 R v Ahluwalia³⁵

Ahluwalia เป็นชาวอินเดียอาศัยอยู่กับสามีที่ประเทศอังกฤษเป็นระยะเวลา 10 ปี มีบุตรชาย 2 คน ตลอดเวลาที่อยู่ด้วยกันเธอต้องทนทุกข์ทรมานกับการถูกทำร้ายร่างกาย ด่าทอ บังคับให้อดอาหาร (food deprivation) และถูกสามีข่มขืน นอกจากนี้สามีของเธอยังนอกใจไปมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่น เย็นวันหนึ่งในปี ค.ศ. 1989 สามีเธอได้เข้าทำร้ายร่างกาย โดยพยายามที่จะหักขาและเอาเตารีดที่ร้อนพร้อมใช้งานมาหนีบที่ใบหน้าของเธอและพูดว่าหากไม่มีเงินจะทำร้ายเธออีกจนกว่าจะได้สิ่งที่ต้องการ ในคืนนั้นเอง Ahluwalia ผสมของเหลวที่มีน้ำมันและโซดาไฟเป็นส่วนประกอบที่เธอหาได้จากโรงเก็บรถและนำมาเทลงบนตัวของสามีขณะหลับและจุดไฟเผา สามีของเธอเสียชีวิตลง 6 วันต่อมา

การพิจารณาของศาลชั้นต้น เธอยกประเด็นบันดาลโทสะ (Defense of Provocation) เข้าต่อสู้ อัยการนำสืบประเด็นระยะเวลาจากที่เธอถูกทำร้ายร่างกายกับเวลาที่เธอเผาสามีนั้น มีใช้ขณะที่เธอไม่สามารถควบคุมตนเองได้อันเนื่องมาจากความโกรธหรือบันดาลโทสะ (Provocation) ช่วงระยะเวลานั้นเป็นช่วงเวลาที่สามารถสงบลงได้ (Cool off) และเวลาที่เธอผสมน้ำมันกับโซดาไฟนั้นแสดงให้เห็นถึงการวางแผนฆ่าสามี โดยมีเหตุจูงใจ (Motivation)

³³ Ibid., 402.

³⁴ โทษประหารชีวิต ถูกยกเลิกโดย section 1 The Murder Act 1965.

³⁵ R v Ahluwalia (1993) 96 Cr App R 133.

จากการหึงหวงที่สามีไปมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่นซ้ำแล้วซ้ำเล่า คณะลูกขุนพิจารณาว่าเธอมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Murder) และศาลมีคำสั่งจำคุกเธอตลอดชีวิต

ในชั้นอุทธรณ์เธอจึงต่อสู้ว่าการกระทำของเธอเกิดจากความบกพร่องทางด้านจิตใจ เนื่องจากถูกทำร้ายร่างกายและขอให้ลดหย่อนความรับผิดชอบ (Diminished Responsibility) โดยขอลดโทษจาก ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Murder) เป็น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (Manslaughter) มิใช่เกิดจากบันดาลโทสะ (Provocation) ซึ่งเป็นการต่อสู้ผิดประเด็นในศาลชั้นต้น แต่ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นเห็นว่าการต่อสู้ของเธอเป็นประเด็นบันดาลโทสะ (Provocation) นั้นถูกต้องแล้ว แต่การกระทำของเธอมิใช่การบันดาลโทสะ (Provocation) เธอจึงมีความผิดตามฟ้องในศาลชั้นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม ศาลอุทธรณ์รับการต่อสู้ประเด็น ขอให้บรรเทาโทษ (Diminished Responsibility) ต่อมาเธอได้รับความช่วยเหลือจาก The Southhall Black Sisters (SBS) กลุ่มผู้หญิงที่ให้ความช่วยเหลือผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้ายและทนายความ โดยได้ต่อสู้ในคดีของเธอว่าเป็นการพิจารณาไม่อาจหาข้อสรุปได้ (Mistrial) เนื่องจากขณะทำเธอมีอาการบกพร่องทางจิต เนื่องจากถูกสามีทำร้ายร่างกาย ด้วยเหตุนี้เธอจึงถูกปล่อยตัวด้วยเหตุผลที่ว่าไม่อาจพิจารณาได้ (on the grounds of insufficient counsel) โดยไม่ต้องพิจารณาอีกว่าการกระทำของเธอนั้นเป็นเหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ (Diminished Responsibility) โดยขอลดโทษจาก ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Murder) เป็น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (Manslaughter) หรือไม่³⁶ ซึ่งคดีนี้ถือเป็นคดีแรกที่มีการกล่าวถึงอาการ BWS ในประเทศอังกฤษ

ตัวอย่างคดีที่ 2 R v Thornton [1996] 1 WLR 1174

จำเลยเป็นภรรยาของผู้ตายโดยได้แทงสามีที่มีอาการติดสุราและทำร้ายร่างกายเธอมาเป็นระยะเวลานาน โดยในวันเกิดเหตุสามีที่ติดสุรานั้นได้เดินทางกลับบ้านด้วยอาการเมาสุรา จึงเกิดการโต้เถียงและมีปากเสียงกัน สามีเธอโกรธและด่าทอเธอว่าเธอเป็น “โสเภณี” และบอกว่าจะให้เธอออกไปจากบ้านมิเช่นนั้นเขาจะฆ่าเธอ เธอไม่ไปพร้อมกับบอกให้สามีกลับเข้ามานอนบนเตียงเช่นเดิมสามีเธอกลับเพิ่มระดับความรุนแรงในการด่าทอและใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสม เธอโกรธมากจึงเข้าไปในครัวและหยิบมีดแทงไปยังที่ท้องของสามีจนถึงแก่ความตาย

ในการพิจารณาในศาลชั้นต้น จำเลยได้ยกประเด็นขอลดหย่อนความรับผิดชอบ (Diminished responsibility) โดยอ้างว่าเธอมีความบกพร่องทางด้านบุคลิกภาพ (personality disorder) เธอมิได้ยกประเด็นต่อสู้ว่าเธอบันดาลโทสะ แต่อย่างไรก็ตามผู้พิพากษาได้ชี้ประเด็นให้คณะลูกขุน พิจารณาเรื่องบันดาลโทสะ (Provocation) ในศาลชั้นต้นเธอถูกตัดสินให้มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น จำเลยจึงยื่นอุทธรณ์แต่ก็ไม่เป็นผลเนื่องจากการบันดาลโทสะนั้นจะต้องทำในขณะที่

³⁶ Staff Writer, *I Wanted Him to Stop Hurting Me* (London: The Guardian, 2007), 25-31.

ที่สูญเสียการควบคุมอย่างเลียงไม่ได้และเป็นช่วงขณะเท่านั้น ต่อมาจำเลยได้ยื่นอุทธรณ์ใหม่ โดยขอยื่นพยานหลักฐานเพิ่มเติมเป็นหลักฐานทางการแพทย์โดยระบุว่าในขณะที่เธอฆ่าสามี ของเธอนั้นเธอได้รับความกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจทำให้มีความบกพร่องทางด้าน บุคลิกภาพ (personality disorder) โดยในทางการแพทย์เรียกว่า Battered Woman Syndrome (BWS) ลูกขุนได้ทำการพิจารณาใหม่และเห็นว่าเธอมีความบกพร่องทางด้านจิตใจในขณะที่กระทำ ความผิดซึ่งวิญญูชน (Reasonable Man) อาจจะทำได้ในสถานการณ์นั้น ๆ การอุทธรณ์ของ จำเลยฟังขึ้น โดยศาลยกฟ้องข้อหาฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาจากคดีนี้จึงมีการเพิ่มเติมประเด็นที่ว่าใน การพิจารณาการกระทำของจำเลยจะต้องนำสภาพทางด้านจิตใจในขณะที่กระทำ ความผิด ประกอบการพิจารณาการควบคุมการกระทำของจำเลยด้วย

3.3 กฎหมายไทย

3.3.1 ความหมาย BWS ในประเทศไทย

ในทางจิตวิทยา กรมสุขภาพจิตได้ให้ความสำคัญและให้ความช่วยเหลือผู้หญิงที่มี อาการ Battered Woman Syndrome หรือ BWS โดยมีการวินิจฉัยในทางด้านจิตเวชถึงอาการ ผิดปกติทางจิต โดยมีเกณฑ์การพิจารณา สภาวะสะท้อนขวัญหลังเหตุการณ์รุนแรง: Post-traumatic Stress Disorder (PTSD)³⁷ ผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้ายมาเป็นระยะเวลาอันได้ส่งผล กระทบต่อร่างกาย เช่น มีรอยฟกช้ำตามร่างกาย อวัยวะภายในบอบช้ำ และได้รับความกระทบ เทือนทางจิตใจ เช่น เกิดความเครียด มีการซึมเศร้า เป็นต้น ในประเทศไทยมีการศึกษาผู้หญิง ที่ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวและพยายามจะให้ความช่วยเหลือโดยพยายามจะนำ Advocacy program ที่ให้ความช่วยเหลือสตรีที่ถูกสามีทำร้ายร่างกายโดยมุ่งเน้นให้ความช่วย เหลือของความต้องการของสตรีแต่ละราย โดยสตรีเหล่านี้อาจกลับหรือไม่กลับไปอยู่กับสามี ก็ได้ มาใช้ในประเทศไทย โดยการช่วยเหลือตามโครงการนี้จะใช้ลักษณะอาการของ BWS ที่จัด ว่าเป็น Post-traumatic Stress Disorder (PTSD) ประเภทหนึ่งเพื่อใช้เป็นเกณฑ์การวินิจฉัยสตรี ผู้ต้องการความช่วยเหลือ³⁸

การยกข้อต่อสู้ BWS ในทางคดีในประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยมีการตื่นตัว เรื่องของสิทธิสตรีที่ถูกสามีทำร้ายและมีการให้ความช่วยเหลือตามที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น แต่การนำ อาการ BWS เป็นข้อต่อสู้ในคดียังไม่พบว่ามีคดีโดยกอาการดังกล่าวเป็นข้อต่อสู้ทางคดี แต่อย่างไรก็ดี ประเทศไทยเริ่มมีการกล่าวถึงอาการ BWS ในวงการกฎหมาย เช่น

³⁷ กรมสุขภาพจิต, "บทความด้านสุขภาพจิตและจิตเวช "เกณฑ์การวินิจฉัย สภาวะสะท้อนขวัญหลัง เหตุการณ์รุนแรง: Posttraumatic Stress Disorder (Pstsd)."

³⁸ สุรินทร์ จันทรศรี, อัจฉราพร สีหิรัญวงศ์ และอทิติยา พรชัยเขตต์ โอวอง, "การพัฒนาแนวปฏิบัติการ พยาบาลในการพิทักษ์สิทธิของสตรีไทยที่ถูกสามีทำร้าย," *วารสารสภาการพยาบาล* 24, น. 4 (2552): 19 – 28.

ในโครงการนิติศาสตร์เสวนาครั้งที่ 2/2556 เรื่อง “บทบาทของศาลยุติธรรมกับการคุ้มครองสวัสดิภาพสตรี เด็ก และบุคคลในครอบครัวที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว”³⁹ มีการเสวนาโดยได้มีการกล่าวถึงอาการ BWS ในต่างประเทศที่ใช้เป็นข้อต่อสู้ในคดีได้โดยเปรียบเทียบกับประเทศไทยที่พิจารณาตามเหตุป้องกันตนเองและบันดาลโทสะแล้วแต่กรณี นอกจากนี้สำนักงานศาลยุติธรรมร่วมกับทาง UN Women พยายามจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของผู้พิพากษาในส่วนของกฎหมายต่างประเทศซึ่งมีแนวคิดเรื่อง Battered Woman Syndrome กับการบันดาลโทสะมาใช้เพื่อลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ซึ่งพัฒนาการระบบกฎหมายไทยยังก้าวไม่ถึงกับการนำ BWS มาใช้เป็นเหตุบรรเทาโทษ โดยให้ความสำคัญกับผู้หญิงที่ถูกทำร้ายจนการตอบโต้สามีเป็นเสมือนฟางเส้นสุดท้าย

3.3.2 หลักกฎหมายประเทศไทยที่หญิงฆ่าสามีใช้เป็นข้อต่อสู้ในชั้นศาล

หญิงฆ่าสามีจากการศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาพบว่า เป็นการต่อสู้ด้วยเหตุที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่

1. ป้องกันตัว ตามมาตรา 68
2. บันดาลโทสะ ตามมาตรา 72

ซึ่งทั้งสองหลักการข้างต้นนี้มีการตีความอย่างเคร่งครัด และอาจมิได้นำอาการ BWS เข้ามาประกอบการพิจารณาแต่อย่างใด

3.3.3 ฐานความผิดที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว
กระทำความผิด ได้แก่ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ความผิดที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวกระทำความผิดที่ปรากฏในข่าวส่วนใหญ่เป็นการกระทำโดยเจตนาและเป็นการฆ่าสามีผู้ทำร้ายโดยในหลายคดีผู้หญิงถูกตั้งข้อกล่าวหาคือ ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา ตามมาตรา 288 หรือความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน มาตรา 289 (4)

³⁹ สถาบันวิจัยและพัฒนาคักดี สำนักงานศาลยุติธรรม, บทสรุปโครงการนิติศาสตร์เสวนาครั้งที่ 2/2556 เรื่อง บทบาทของศาลยุติธรรมกับการคุ้มครองสวัสดิภาพสตรี เด็ก และบุคคลในครอบครัวที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาคักดี สำนักงานศาลยุติธรรม, 2555), 5.

4. สรุปความแตกต่างของอาการ BWS และการต่อสู้ทางกฎหมาย ของหญิงที่ถูกกระแทกความรุนแรงในครอบครัวฆ่าสามี ระหว่างประเทศ อังกฤษและประเทศไทย และบทวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการปรับปรุง กฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาการ BWS

ตาราง 1 เปรียบเทียบอาการ BWS และการต่อสู้ทางกฎหมายของหญิงที่ถูกกระแทก
ความรุนแรงในครอบครัวฆ่าสามี ระหว่างประเทศอังกฤษและประเทศไทย

เปรียบเทียบ	ประเทศอังกฤษ	ประเทศไทย
หลักนิติวิธี	บ่อเกิดของกฎหมายนั้นเกิดจากบทคำพิพากษาเป็นสำคัญ	บ่อเกิดของกฎหมายนั้นเกิดจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายเป็นสำคัญ
การวินิจฉัย BWS ทางจิตวิทยา	มีความชัดเจนโดยอาศัยเกณฑ์การวินิจฉัยอาการจากองค์การอนามัยโลก และยอมรับในทางกฎหมายในการนำเป็นเหตุขอลดโทษในคดีหญิงฆ่าสามี	ยังไม่มีกรวินิจฉัยอย่างเป็นทางการ เป็นการวินิจฉัยเพื่อคัดกรองผู้ป่วยและให้ความช่วยเหลือจากอาการเบื้องต้น และยังไม่มีการนำเป็นข้อต่อสู้ในคดีอาญา
ฐานความผิดในคดีที่ผู้หญิงฆ่าสามีถูกฟ้องเป็นส่วนใหญ่	ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (murder)	ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (มาตรา 288) ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน (มาตรา 289)
การยกข้อต่อสู้ของจำเลยที่มักถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว	ยกอาการ BWS เป็นข้อต่อสู้แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง - เหตุลดหย่อนความรับผิดชอบ (Diminished Responsibility) - บันดาลโทสะ (Provocation) มีการขยายการตีความการบันดาลโทสะที่เกิดจากการสั่งสม (cumulative provocation) ให้ครอบคลุมอาการ BWS - การป้องกันตัว (Self-defense) แต่ยังไม่มิตติไต่ที่พียงขึ้น	เนื่องจากยังไม่มีกรยอมรับอาการ BWS อย่างเป็นทางการ ดังนั้นส่วนใหญ่ต่อสู้จากเหตุการณ์ในขณะกระทำ - บันดาลโทสะ (มาตรา 72) - ป้องกันตัวเอง (มาตรา 68)

ตาราง 1 (ต่อ)

เปรียบเทียบ	ประเทศอังกฤษ	ประเทศไทย
เปรียบเทียบ โทษที่ได้รับ จากการ พิจารณาคดี	การลดโทษในประเทศอังกฤษหากคณะ ลูกขุนพิจารณาเหตุของจำเลยพียงขึ้นกรณี อาการ BWS ผู้กระทำจะได้รับการลดโทษ จาก - ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Murder) มีโทษจำคุก ตลอดชีวิต เป็น - ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (Manslaughter) ศาลจะลงโทษเพียงใดก็ได้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ ศาลจะลดโทษเหลือเพียง 5-7 ปี	แล้วแต่การพิจารณาคดี

วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการปรับปรุงกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาการ

BWS

ด้วยนิยามที่แตกต่างกันของทั้งสองระบบระหว่างประเทศอังกฤษและประเทศไทย จึงไม่อาจเปรียบเทียบกันได้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่ประเทศหนึ่งจะสามารถปรับใช้กับประเทศหนึ่งได้ทุกกรณี ประเทศอังกฤษเมื่อมีคำพิพากษาที่ยอมรับ BWS เป็นเหตุลดโทษแล้วคดีต่อมาอาจตัดสินจากคำพิพากษาในคดีก่อนเนื่องจากคำพิพากษาเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย (Judge made law) แต่ในประเทศไทยเป็นการตีความกฎหมายจากตัวอักษรตามบ่อเกิดของกฎหมายคือกฎหมายลายลักษณ์อักษร (civil law) เป็นสำคัญ ในมุมมองผู้เขียนกรณีอาการ BWS ที่อาจนำมาใช้กับการลดโทษในประเทศไทยเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ แบ่งการพิจารณาเป็น 2 ประเด็นคือ

1. การพิจารณาอาการ BWS ทางด้านจิตวิทยา ประเทศไทยควรยอมรับอาการนี้เป็นการบกพร่องทางด้านจิตใจอย่างเป็นทางการเสียก่อน ซึ่งมีความแตกต่างจากอาการ PTSD ที่เกิดจากความเครียดภายหลังเจอเหตุการณ์อันเลวร้ายมาก่อน อย่างไรก็ตาม หลักฐานทางการแพทย์หรือความเห็นของนักจิตวิทยาจะต้องเป็นหลักฐานสำคัญในคดีเพื่อประกอบการพิจารณา
2. เมื่อประเทศไทยยอมรับอาการ BWS แล้ว จำเลยอาจยกเป็นเหตุลดโทษในคดีได้ โดยผู้เขียนเห็นว่าเหตุใกล้เคียงที่สุด คือ การบันดาลโทสะ ตามมาตรา 72 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดบันดาลโทสะโดยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม จึงกระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะนั้น ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้” แม้หลักเกณฑ์ของการบันดาลโทสะที่สำคัญคือ จะต้องกระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะที่บันดาลโทสะ กล่าวคือ อาจตีความให้การบันดาลโทสะตามมาตรา 72 กว้างขึ้นมีลักษณะคล้าย

กับ cumulative provocation คือพิจารณา “โทสะ” ของผู้กระทำเป็นสำคัญ ซึ่งปัจจุบันพิจารณาการต่อเนื่องของเหตุการณ์บันดลโทสะกับระยะเวลาการถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงเป็นสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการตีความแบบขยายความ (Extension) เพื่อก่อความยุติธรรมให้กับคดี

ปัจจุบันในประเทศฝรั่งเศสแม้เป็นประเทศที่มีระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรเช่นเดียวกับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับผู้หญิงที่ถูกกระทำทารุณแรงในครอบครัวมากยิ่งขึ้น โดยเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 นี้มีการเรียกร้องสิทธิสตรีให้ปล่อยตัวผู้หญิงที่ฆ่าสามีที่ทำร้ายร่างกายและข่มขืนเธอกับลูกสาว 3 คนเป็นระยะเวลา 10 ปี นักวิชาการกล่าวว่าเธออาจมีอาการ Battered Woman Syndrome ผลจากการเรียกร้องของประชาชนที่ลงนามถึง 400,000 คน ทำให้ประธานาธิบดีฝรั่งเศสได้ใช้สิทธิอภัยโทษให้กับจำเลยดังกล่าว

ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรทบทวนการให้ความสำคัญกับกรณีดังกล่าวมากยิ่งขึ้น การแก้ไขปัญหทารุณแรงในครอบครัวนั้นจะต้องเป็นการแก้ไขด้านสังคม กฎหมาย และการให้ความช่วยเหลือควบคู่กันไปจึงจะช่วยเหลือได้อย่างตรงจุดที่สุด

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาวิเคราะห์อาการ Battered Woman Syndrome กับการนำมาเป็นเหตุลดโทษในคดีอาญานั้นผู้วิจัยขอสรุปผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

1) อาการ BWS เป็นอาการทางจิตที่มีลักษณะบกพร่องทางบุคลิกภาพ (Personality disorder) ที่องค์การอนามัยโลกได้มีเกณฑ์การวินิจฉัยโรคอย่างเป็นทางการ แต่ทั้งนี้ไม่ถือเป็นโรคทางจิต (Mental disease) ทั้งนี้อาการดังกล่าวมีความคล้ายกับอาการความเครียดภายหลังจากเจอเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนต่อจิตใจ (PTSD) ประเทศอังกฤษยอมรับทางการแพทย์โดยได้มีการยืนยันในฐานะที่เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญในศาลในคดีที่ผู้หญิงฆ่าสามีอันเนื่องมาจากอาการดังกล่าวที่ถือว่าจิตใจมีความบกพร่องและสมควรได้รับการลดโทษ ส่วนประเทศไทยนั้นประเทศไทยยังมีได้มีการวินิจฉัยอาการนี้อย่างเป็นทางการแต่ประเทศไทยได้ให้ความสนใจเชิงให้ความช่วยเหลือแก่ผู้หญิงที่ได้รับการกระทำทารุณแรงในครอบครัวโดยได้นำอาการ BWS เป็นตัวคัดกรองเพื่อให้ความช่วยเหลือ แต่ยังมีได้มีการนำอาการ BWS เป็นข้อต่อสู้ในคดีหญิงฆ่าสามีแต่อย่างไร

2) อาการ BWS มีการยอมรับให้เป็นข้อต่อสู้ของผู้หญิงฆ่าสามีที่มักจะทำทารุณแรงในครอบครัวหลายประเทศด้วยกัน ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย แคนาดา โดยประเทศอังกฤษมีการนำอาการ BWS เป็นข้อต่อสู้ในคดี Ahluwalia เป็นคดีแรกในปี ค.ศ. 1992

โดยมีพยานผู้เชี่ยวชาญได้แก่นักจิตวิทยาเข้าร่วมเป็นพยาน และต่อมามีการนำอาการ BWS เป็นข้อต่อสู้ในคดีที่มีลักษณะคล้ายกันคือหญิงฆ่าสามีเนื่องมาจากความเครียดสะสมของการถูกทำร้ายจากสามีเป็นระยะเวลาาน ศาลรับฟังเป็นเหตุลดโทษในคดีได้โดยการลดข้อหาที่จำเลยถูกฟ้องในเบื้องต้นจากฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Murder) เป็น ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (Manslaughter) ซึ่งทั้งสองข้อหาที่มีความแตกต่างกันในเรื่องโทษ คือ

2.1) ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (Murder) มีโทษจำคุกตลอดชีวิต

2.2) ฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา (Manslaughter) ศาลจะลงโทษเพียงใดก็ได้

โดยเหตุที่ยกข้อต่อสู้ที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละคดีโดยบางคดีอ้างว่าเป็นบันดาลโทสะ (Provocation) บางคดีอ้างว่าขอลดหย่อนความรับผิดชอบ (Diminished Responsibility) แตกต่างกันไปตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยปัจจุบันกฎหมายได้แก้ไขปรับปรุงทำการยกเลิกบันดาลโทสะ (Provocation) แต่ให้ใช้คำว่า การสูญเสียการควบคุมตนเอง (Loss of self-control) แทน

3. ประเทศไทยยังไม่มีกรยอมรับให้อาการ BWS เป็นเหตุลดโทษในคดีอาญาได้ ปัจจุบันเป็นเพียงการพิจารณาปลายเหตุว่าเป็นการป้องกันตัวหรือบันดาลโทสะหรือไม่เท่านั้น โดยหากพิจารณาว่าพฤติการณ์เป็นการป้องกันตนเองจะถือว่าจำเลยไม่มีความผิดและไม่ต้องรับโทษใดๆ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าบันดาลโทสะอันเกิดจากการข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมจำเลยจะมีความผิดแต่ได้รับการลดโทษลงมา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลในคดีนั้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะด้านสังคม

ควรให้ความสำคัญกับสตรีที่ถูกกระทำทารุณในครอบครัวมากขึ้น แม้ปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยมีเจตนารมณ์คือต้องการให้มีการเยียวยาแก้ไขปัญหาการกระทำทารุณในครอบครัวมากกว่าการแก้แค้นทดแทนตามกฎหมายอาญาทั่วไป แต่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีได้บัญญัติถึงการให้ความช่วยเหลือเยียวยาทางด้านจิตใจในลักษณะของการวินิจฉัยอาการจากนักจิตวิทยาเพื่อทำการให้ความช่วยเหลือ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการบัญญัติเพิ่มเติมในการส่งตัวผู้ที่กระทำและถูกกระทำไปทำการวินิจฉัยถึงความบกพร่องหรือได้รับการกระทบกระเทือนด้านจิตใจเพื่อให้ความสำคัญกับกรณีดังกล่าวมากยิ่งขึ้น การแก้ไขปัญหทารุณในครอบครัวนั้นจะต้องเป็นการแก้ไขด้านสังคมกฎหมาย และการให้ความช่วยเหลือควบคู่กันไปจึงจะช่วยเหลือได้อย่างตรงจุดที่สุด

5.2.2 ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย

การตีความการบันดาลโทสะ ตามมาตรา 72 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดบันดาลโทสะโดยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม จึงกระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะนั้น ศาลจะลงโทษ

ผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้” แม้หลักเกณฑ์ของการบันดาลโทสะที่สำคัญคือ จะต้องกระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะที่บันดาลโทสะ กล่าวคือ อาจตีความให้การบันดาลโทสะตามมาตรา 72 กว้างขึ้นมีลักษณะคล้ายกับ cumulative provocation ของประเทศอังกฤษ คือ พิจารณา “โทสะ” ของผู้กระทำเป็นสำคัญ ซึ่งปัจจุบัน พิจารณาความต่อเนื่องของเหตุการณ์บันดาลโทสะกับระยะเวลาของการถูกข่มเหงอย่างร้ายแรง เป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้การจะตีความในลักษณะนี้จะต้องประกอบด้วยพยานผู้เชี่ยวชาญคือความเห็นนักจิตวิทยาด้วย การตีความกว้างขึ้นนี้ได้เป็นการเปลี่ยนหลักกฎหมายแต่อย่างใดและไม่เป็นการกระทบกับถ้อยคำที่ปรากฏในมาตรา 72 เป็นเพียงการตีความเพื่ออำนวยความสะดวกกรรมให้กับคดีเท่านั้น

อนึ่ง ผู้วิจัยทราบดีว่าการตีความกฎหมายอาญานั้นต้องกระทำอย่างเคร่งครัดและไม่ควรตีความในเชิงขยายความ ทั้งนี้เพื่อเป็นไปตามหลักความแน่นอนของกฎหมาย (Consistency) แต่มุมมองของผู้วิจัยนั้นมองว่าเมื่อสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปประกอบกับนานาอารยประเทศได้มีการรับฟังข้อเท็จจริงใหม่และยอมปรับเปลี่ยนกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกกรรมแก่คดีอย่างสูงสุด ผู้วิจัยจึงเสนอแนะในการตีความขยายความข้างต้นที่ผู้วิจัยเห็นสมควรและเหมาะสมที่สุด

References

- “Voluntary Manslaughter - Diminished Responsibility.” Last modified n.d., Accessed September 23, 2015. <http://e-lawresources.co.uk/Diminished-responsibility.php>
- Banyat Sucheva. “Homicide Offenses in England.” Last modified 2008, Accessed May 10, 2015. <http://www.openbase.in.th/node/1962> [in Thai]
- Bartal, Bronwyn F. “The British Criminology Conferences: Selected Proceedings, Volume 1: Emerging Themes in Criminology.” In *Papers from the British Criminology Conference*, edited by Jon Vagg and Tim Newburn. Loughborough: Loughborough University, 1995.
- Berk, Richard A., Phyllis J. Newton, and Sarah Fenstermaker Berk. “What a Difference a Day Makes: An Empirical Study of the Impact of Shelters for Battered Women.” *Journal of Marriage and Family* 48, no. 3 (August 1986): 481-490.
- Black, Henry Campbell, Joseph R. Nolan, and M.J. Connolly. *Black Dictionary of Law*. 5th ed. St. Paul: West Pub. Co, 1979.
- Card, R., P. A. Jones, and R. Cross. *Criminal Law*. 13th ed. London: Butterworths, 1995.
- Department of Mental Health, Thailand. “Online Article of Mental Health and Psychiatry “Diagnostic Criteria of Posttraumatic Stress Disorder (Ptds).” Last modified 2004, Accessed April 15, 2015. <http://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=915> [in Thai]
- Gollom, Mark. “5 Cases Using the Battered Woman Defense.” Last modified 2012, Accessed March 15, 2015. <http://www.cbc.ca/news/canada/5-cases-using-the-battered-woman-defence-1.1221150>
- Maguigan, Holly. “Battered Women and Self-Defense: Myths and Misconceptions in Current Reform Proposals.” *University of Pennsylvania Law Review* 140, no. 2 (1991): 379-487.
- Montip Jitsawang. “Criminology and Penology, Faculty of Political Science Chulalongkorn University.” Last modified n.d., Accessed December 10, 2015. <http://www.polsci.chula.ac.th/sumonthip/buscri-reason.htm> [in Thai]
- Pakorn Maneepakorn. *Theory of Criminolog*. Bangkok: World Trade Publishing Thailand, 2012. [in Thai]

- Pouangthong Kreamangkorn, Ronnachai Kongsakon, Wannaporn Sewaka, and Arunee Cuanchom. *Marriage Lesson*. Bangkok: Women Health Project Women Foundation, 2011. [in Thai]
- Practice Management Information Corporation. *Icd-9-Cm: International Classification of Diseases, 9th Revision; Clinical Modification*. 6th ed. Los Angeles, CA: Practice Management Information Corporation (PMIC), 2006.
- Rapeepattanasak Institution Courts of Justice. *Conclusion of Legal Conference 2nd/2013 on Topic of the Role of Court of Justice in Domestic Violence*. Bangkok: Rapeepattanasak Institution Courts of Justice, 2012. [in Thai]
- Simester, A.P., G.R. Sullivan, J.R. Spencer, and G. Virgo. *Simester and Sullivan's Criminal Law: Theory and Doctrine*. 4th ed. Oxford: Hart Publishing, 2010.
- Siporn Kowit. "Wife Who Killed: Battered Woman Syndrome and Criminal Responsibility." Last modified 2013, Accessed March 10, 2015. <https://www.gotoknow.org/posts/521950> [in Thai]
- Suneerat Chansri, Aucharaporn Srihiranyawong, and A. Pornchaikate Au Yeong. "The Development of a Clinical Nursing Practice Guideline Using an Advocacy Program in Thai Battered Women." *Nurse Journal* 24, no. 4 (October – December 2009): 19 – 28. [in Thai]
- Walker, Lenore E., Rachel I. Duros, and Allison Tome. "The Battered Woman Syndrome." Last modified n.d., Accessed November 10, 2015. http://www.cavis.es/sitio/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=147&Itemid=4610
- Williams, G.L. *Criminal Law: The General Part*. London: Stevens & Sons, 1953.
- Writer, Staff. *I Wanted Him to Stop Hurting Me*. London: The Guardian, 2007.